

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za bibliotekarstvo in informatiko

ZNANSTVENO RAZISKOVANJE V INFORMACIJSKI ZNANOSTI
(Seminarska naloga pri predmetu Uvod v znanstveno delo)

Ime in priimek: Nino Sorčič, David Požegar

Smer: Bibliotekarstvo in informatika

Mentorica:izr. prof. dr. Vlasta Zabukovec

Kraj in datum: Zagojčiči, 9. 11. 2013

KAZALO

1. UVOD.....	3
2. IZVEDBA INFORMACIJSKEGA OPISMENJEVANJA NA EKONOMSKO-POSLOVNI FAKULTETI UNIVERZE V MARIBORU.....	3
2.1 Namen in cilji eksperimenta.....	3
2.2 Izvedba eksperimenta.....	3
2.3 Rezultati eksperimenta.....	4
3. OCENA PRAKSE ŠTUDENTOV IZ VIDIKA INDUKCIJSKEGA PROCESA.....	4
3.1 Nameni in cilji eksperimenta.....	4
3.2 Izvedba ocenjevanja.....	5
3.3 Rezultati ocenjevanja.....	5
3.4 Sklepi in priporočila.....	6
4. ZAKLJUČEK.....	6
5. VIRI.....	6

1. UVOD

Eden od pojmov, s katerimi se vse pogosteje srečujemo v današnjem svetu, je zagotovo pojem informacijske znanosti, ki je večkrat tudi predmet znanstvenega raziskovanja. V seminarski nalogi sta predstavljeni dve raziskavi oz. prispevka iz različnih zbornikov oz. strokovne publikacije. Pri obeh gre za izvorni znanstveni članek, oba pa imata tudi značilno IMRAD strukturo (uvod, metode, rezultati in diskusija). Kot elemente znanstvenega raziskovanja pri prvem prispevku prepoznamo eksperiment, anketo, test znanja, ter kontrolno in eksperimentalno skupino, kar kaže na to, da gre za kvantitativno raziskavo. Tudi pri drugi raziskavi je prisoten eksperiment, določen vzorec ljudi (brez kontrolne in eksperimentalne skupine), ter javna anketa, sestojeca iz 6 vprašanj. Tudi ta raziskava je kvantitativna, saj gre za številčne podatke. Namen seminarske naloge je tako predvsem seznaniti se s potekom znanstvenega dela, ključnimi pojmi, metodami, na tem področju.

Ključne besede: eksperiment, raziskava, anketa, vzorec, informacijsko opismenjevanje, indukcijski proces

2. IZVEDBA INFORMACIJSKEGA OPISMENJEVANJA NA EKONOMSKO-POSLOVNI FAKULTETI UNIVERZE V MARIBORU

2.1 Namen in cilji eksperimenta

Z anketiranjem visokošolskih učiteljev mariborske univerze in študentov EPF so skušali najprej ugotoviti, kako pojmujejo informacijsko pismenost, kakšen pomen ji pripisujejo pri izobraževanju, kako informacijsko opismenjevanje učitelji sami uvajajo v pedagoško prakso in na kakšen način so ga študenti pripravljene sprejemati. Preverili so, ali so učitelji pripravljene prisluhniti zahtevam hitro spreminjajočega se informacijskega okolja in sodelovati pri pripravi programa informacijskega opismenjevanja po meri in pričakovanjih študentov. Razkriti so tudi želeli, kakšna je v tem procesu vloga visokošolske knjižnice, in koliko k temu prispeva za opismenjevanje usposobljen bibliotekar. Med mnogimi zastavljenimi cilji so s pomočjo rezultatov testa znanja v poskusnem uvajanju hoteli potrditi tudi hipotezo, da bo eksperimentalna skupina za 20 do 30 odstotkov povečala stopnjo svoje informacijske pismenosti in bo zaradi tega uspešnejša pri reševanju študijskih problemov in pri oblikovanju zahtevanih pisnih izdelkov (Petermanec, 2006).

2.2 Izvedba eksperimenta

Eksperiment je izvedla profesorica na Ekonomski-poslovni fakulteti Maribor, mag. Zdenka Petermanec, potekal pa je pri predmetu Osnove marketinga, in sicer v obsegu 26 rednih pedagoških ur.

Z metodo anketiranja so ugotavljali mnenja visokošolskih učiteljev različnih znanstvenih disciplin o informacijskem opismenju. Za diferenciacijo znanstvenih disciplin jim je služila tipologija po Frascatiju. V vzorec so naključno izbrali od 5 do 10 anketirancev iz vsake od članic mariborske univerze in jim poslali prošnjo za sodelovanje z opisom eksperimenta. Pripravljenost za sodelovanje je izrazilo 59 visokošolskih učiteljev od 60 (Petermanec, 2006).

V eksperiment so na začetku raziskave vključili približno 200 študentov drugega letnika univerzitetnega študija ekonomije. Le redki med njimi so se v srednji šoli srečali z bibliografskimi inštrukcijami, z informacijskim opismenju pa skoraj nihče. Razdelili so jih v 6 skupin – 3 kontrolne in 3 eksperimentalne. Po uvodnih informacijah in pridobljenem soglasju za sodelovanje so

udeleženci vseh skupin na začetku in na koncu eksperimenta izpolnili anketo o razumevanju informacijske pismenosti, o njihovih izkušnjah z njo in o odnosu okolja do nje. Stopnje njihove informacijske pismenosti so preverili z objektivnim testom znanja, saj so želeli zagotoviti objektivnost in enakovreden položaj vseh sodelujočih v eksperimentu. Nato je profesor v kontrolnih skupinah nadaljeval s predavanji iz marketinga, eksperimentalne pa je vodila bibliotekarka skozi pripravljen program informacijskega opismenjevanja, ki je temeljil na marketinških učnih vsebinah in uporabi informacijske tehnologije. Posamezne skupine so se po urniku srečevale enkrat tedensko po dve uri. To je trajalo 13 tednov v zimskem semestru študijskega leta 2005/06, in sicer v naravnem učnem okolju (Petermanec, 2006).

Opazovali so torej dva neodvisna vzorca, tj. eksperimentalno (ES) in kontrolno skupino (KS), hkrati pa preučevali dogajanje v dveh odvisnih vzorcih na začetku in koncu uvajanja. Pri kontrolni skupini razlik na koncu brez uvajanja niso predvideli, v eksperimentalni pa so zaradi njenega načrtnega uvajanja pričakovali večjo stopnjo informacijske pismenosti. Domnevo o doseženem napredku eksperimentalne skupine so na osnovi dobljenih rezultatov iz testa znanja na začetku in na koncu uvajanja dokazovali z metodo ponovljenih meritev. Prav tako so predvideli, da se bo njihovo razumevanje koncepta informacijske pismenosti po uvajanju spremenilo (Petermanec, 2006).

2.3 Rezultati eksperimenta

Tukaj bom naštel nekaj najpomembnejših rezultatov ankete, ki bi jih mogoče celo lahko posplošili na širšo javnost. Na začetku uvajanja je večina anketirancev iz obeh skupin (85,5% - KS, 76,0% - ES) zatrdila, da so se s pojmom informacijske pismenosti že srečali. Če analiziramo poznavanje pojma IP pri učiteljih, spoznamo, da se jih je z njim srečalo že 93% anketiranih, medtem ko jih je 7% odgovorilo negativno. Glede pomembnosti IP so jo študenti na lestvici od 1 do 4 ocenili s 3,3, učitelji pa z oceno 3,5. Največ (54%) se jih je s pojmom srečalo v srednji šoli ali na fakulteti (37%), medtem ko osnovna šola (9%) pri tem ni imela prepoznavne vloge. Glede dejavnikov anketiranci največji vpliv pripisujejo lastni motivaciji (85,5%), študijskim programom (64,5%) in informacijski tehnologiji (53,2%). Manj pomembni so predavatelj (43,5%), ponudba virov (35,5%), kognitivne sposobnosti (35,5%) in jasno zastavljeni cilji izobraževanja (25,8%). Večina se jih je v preteklosti informacijsko opismenjevala kar sama (66,1%), nekateri so se s tem srečali na predavanjih (40,3%), nekaj jih je prva znanja pridobilo v knjižnici (12,9%). 15% jih meni, da je vloga visokošolske knjižnice oziroma usposobljenega bibliotekarja pri IP zelo majhna ali majhna; 85% pa, da je srednja oziroma zelo velika. Tudi učitelji so vlogo knjižnice v visokem šolstvu ocenili zelo pozitivno (3,35 od 4). Glede najprimernejše oblike informacijskega izobraževanja študenti predlagajo izbirni predmet (48,4%), učitelji pa obvezni seminar (47,5%), pri katerem bi sodelovala učitelj in bibliotekar. Najmanjši interes je bil za prostovoljni seminar, ki je znašal le 16,1% (Petermanec, 2006).

3. OCENA PRAKSE ŠTUDENTOV IZ VIDIKA INDUKCIJSKEGA PROCESA

3.1 Nameni in cilji eksperimenta

Članek govori o oceni študentov iz Univerze Carlos III v Madridu. Ocenili so dobo indukcije, pomembnega vidika v osebnem upravljanju, v praksi, ki so jo opravljali v času njihovega študija, in njihovo zaznavanje in stališča proti temu. Ta metoda je bila raziskava, ki je obsegala 6 vprašanj o indukcijskem procesu. Izvedlo ga je 359 študentov čez 6 visokošolskih let, od 2003/04 do 2008/09. Proučevanje prikazuje, da bi morali informacijski centri, ki prejema pripravnike, dati poudarek na

indukcijski proces, da bi se doseglo povezovanje in popravilo napake, ki jih je to delo omogočilo zaznati. Zaposleni iz informacijskih centrov, ki nadzirajo študente, so najbolj pozorni na njihova mnenja in zanimanja. Opazovanja študentov morajo upoštevati akademiki, pristojni za pripravništvo, zato da bi vzpostavili predloge za ukrepanje, s pogledom da se izboljša praksa. To proučevanje bo pomagalo razširiti omejeno literaturo o oceni praktičnih programov iz vidika študentov bibliotekarstva in informatike (Pacios R., 2013).

3.2 Izvedba ocenjevanja

Eksperiment je izvedla Ana R. Pacios. Ta raziskava je kratka in preprosta. Študente vprašajo, kako bi ocenili proces indukcije njihovega enomesečnega pripravništva v času prejšnjega študijskega leta. Obsega šest vprašanj:

1. Ali menijo, da so imeli proces indukcije,
2. Ali menijo, da je njihov postopek indukcije trajal ustrezno v zvezi z dolžino prakse,
3. Kako dolgo naj bi ustrezno trajal proces indukcije glede na čas prakse,
4. Od 1 do 10 naj ocenijo indukcijski proces,
5. Katere so glavne napake, problemi, ki so jih opazili v času indukcije,
6. Katere so dobre strani, ki so jih opazili v tem procesu.

Študente so prosili, naj navedejo, v katerem informacijskem centru so opravljali pripravništvo. Ta raziskava je potekala od 2003/04 do 2008/09. Nanjo je odgovorilo 359 študentov (Pacios R., 2013).

3.3 Rezultati ocenjevanja

Rezultati *prvega vprašanja*: Največ študentov je na prvo vprašanje odgovorilo, da so dokončali proces indukcije. Največ, 69% študentov, je v teh 6 letih opravljalo pripravništvo v knjižnicah. Poleg tega se je delež pritrdilnih odgovorov, če so imeli proces indukcije med pripravništvom, vsako leto povečal, leta 2008 dobrih 88%, leta 2009 pa že 92%. Vzrok za to je, da se je načrtovanje pripravništva in še posebej indukcije vsako leto izpopolnjevalo (Pacios R., 2013).

Na *drugo vprašanje* so večinoma, 66.9%, odgovorili, da je dolžina indukcije glede na dolžino pripravništva ustrezno. 32.3% se je pritoževalo glede trajanja, večinoma je bil problem, da je bil en mesec premalo (Pacios R., 2013).

Na *tretje vprašanje* so večinoma, 33.7%, odgovorili, da je najbolj ustrezno, če traja proces indukcije 1-3 dni (Pacios R., 2013).

Pri *četrtem vprašanju* so dali povprečno oceno o zadovoljstvu s procesom indukcije med pripravništvom 6.9. Povprečne ocene so med akademskimi leti nihale med 4.8 in 8.1, torej je sredina pri 7.1. Informacijski centri, kjer je proces indukcije bil najvišje ocenjen v arhivih, 9 (Pacios R., 2013).

Na *peto vprašanje*, kje so problemi indukcije, so odgovorili: slabo načrtovanje procesa, slaba faza sprejema, pomanjkanje materiala, sredstev, osebja (Pacios R., 2013).

Na *šesto vprašanje*, katere so dobre strani indukcije, so odgovorili: direktor ali vodja centra je bil prisoten, ustanova ali organizacija, h kateri spada informacijski center, je bila predstavljena (Pacios R., 2013).

3.4 Sklepi in priporočila

Pri tej oceni so prišli do dobrih in slabih strani, slednje je potrebno opazovati, da se lahko izboljša. Nekaj pomembnih sklepov pri visokošolskem pripravništvu: vprašalniki in poročila, narejena za namen ocenjevanja, morajo vsebovati indukcijo; vsi študenti nimajo dobe indukcije; pomembno je oceniti, koliko časa in pozornosti potrebuje vsak pripravnik, in odvisno od tega in od članov osebja, ki so nadzorniki, da se določi primerno število študentov na center, tako da se lahko zagotovi, da vsak pripravnik lahko obišče primernega; sprejem ali sprejemni načrt je potrebno izboljšati. Prihod pripravnikov mora biti načrtovan. Odgovornost osebe (ene izmed teh nadzornika) mora biti v časovnem okviru za to dejavnost vnaprej določena (Pacios R., 2013).

4. ZAKLJUČEK

Struktura obeh prispevkov je zelo podobna, skoraj enaka. Na začetku je izvleček, kjer je zelo na kratko opisana celotna raziskava, sledijo ključne besede in uvod. Nato sledi osrednji del, kjer je opisan sam potek raziskave in seveda rezultati le-te. Na koncu je zaključek s priporočili. Bistvena razlika obeh raziskav je v sami metodi. Čeprav so pri obeh raziskavah uporabili anketo, so pri indukcijskem procesu uporabili tako rekoč javno anketo, saj so študenti skupaj odgovarjali na vprašanja, medtem ko je v prvi raziskavi anketa stvar anonimnosti študentov. Pri drugi raziskavi tudi vzorec niso razdelili v 2 skupini (ES, KS) kot pri informacijskem opismenjevanju. Glede vzorca je pri prvi raziskavi sodelovalo 200 študentov in 59 visokošolskih učiteljev, medtem ko je v drugi raziskavi sodelovalo 359 študentov. Druga raziskava je bila tudi bolj dolgoročna, saj je trajala kar 6 let, v nasprotju s prvo, ki je trajala 13 tednov. Kljub temu je bilo v obe raziskavi vložena ogromno truda in prinašata uporabne rezultate.

5. VIRI

- Petermanec, Z. (2006). Prednosti informacijske pismenosti za uspešen študij: Izvedba informacijskega opismenjevanja na Ekonomsko-poslovni fakulteti Univerze v Mariboru. V K. Stopar, Z. Rabzelj (ur.), *Informacijska pismenost med teorijo in prakso – vloga visokošolskih in specialnih knjižnic* (str.69-81). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- R. Pacios, Ana (2013). Assessment of the Practicum by Students from the Perspective of the Induction Process. *Journal of Education for Library and Information Science*, 54(3), 191-205.